

18-bob. Alimentlarni to‘lash va undirish tartibi

135-modda. Alimentni ixtiyoriy to‘lash

Aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxs alimentni ixtiyoriy ravishda shaxsan yoki o‘z arizasiga muvofiq ishlab turgan joyida yoxud pensiya, nafaqa, stipendiya va boshqa turdagi mablag‘ olayotgan joyida to‘lanadi.

Voyaga yetmagan bolalar uchun olinadigan aliment arizaga muvofiq ushbu Kodeksning 99-moddasida belgilangan miqdorlarda ushlab qolinadi.

Voyaga yetmagan bolalar ta‘minoti uchun alimentlar bola voyaga yetguniga qadar bo‘lgan davr uchun, shu jumladan ko‘chmas yoki ko‘char mulk yoxud boshqa qimmatli ashyoni berish yo‘li bilan oldindan to‘lanishi mumkin.

(135-modda O‘zbekiston Respublikasining 2018-yil 9-yanvardagi O‘RQ-459-sonli Qonuniga asosan uchinchi qism bilan to‘ldirilgan — Qonun hujjatlari ma‘lumotlari milliy bazasi, 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son)

Alimentning ixtiyoriy ravishda to‘lab turilishi aliment undiruvchini aliment undirish haqidagi da‘vo yoki ariza bilan xohlagan vaqtda sudga murojaat qilish huquqidan mahrum etmaydi.

(135-moddaning uchinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2003-yil 12-dekabrdagi 568-II-son Qonuni tahririda — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2004-y., 1-2-son, 18-modda)

136-modda. Alimentni sud tartibida undirish

Aliment olish huquqiga ega bo'lgan shaxs, aliment talab qilish huquqi vujudga kelganidan so'ng qancha muddat o'tganidan qat'i nazar, xohlagan vaqtda aliment undirish to'g'risidagi talab bilan sudga murojaat qilishga haqlidir.

Mazkur shaxs, nizo bo'lmagan taqdirda, voyaga yetmagan bolalar uchun aliment undirish to'g'risidagi ariza bilan sudga murojaat etishga haqli bo'lib, bu ariza buyruq tartibida ish yuritish tarzida ko'rib chiqiladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik protsessual kodeksining [18-bobi](#) ("Sud buyrug'i").

Aliment sudga murojaat etilgan paytdan boshlab undiriladi.

Agar ta'minot uchun mablag' olish choralari sudga murojaat qilingunga qadar ko'rilganligi, ammo aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning uni to'lashdan bosh tortganligi oqibatida aliment olinmaganligi sud tomonidan aniqlansa, o'tgan davr uchun aliment sudga murojaat etilgan paytdan boshlab uch yillik muddat doirasida undirib olinishi mumkin.

(136-moddaning ikkinchi va uchinchi qismlari O'zbekiston Respublikasining 2003-yil 12-dekabrdagi 568-II-son [Qonuniga](#) muvofiq ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi qismlar bilan almashtirilgan — Oliy Majlis Axborotnomasi, 2004-y., 1-2-son, 18-modda)

137-modda. Ish beruvchining (tashkilot ma'muriyatining) aliment ushlab qolish majburiyati

Aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning ish joyidagi ish beruvchi yoki pensiya, nafaqa, stipendiya olayotgan joyidagi

tashkilot ma'muriyati aliment to'lash to'g'risidagi notarial tartibda tasdiqlangan kelishuvga yoki ijro varaqasiga asosan aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning ish haqidan va (yoki) boshqa daromadidan har oyda aliment ushlab qolib, aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsga ish haqi to'langan va (yoki) boshqa daromadlar olingan kundan boshlab, uch kundan kechiktirmay aliment oluvchi shaxsga aliment to'lashi yoki aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning hisobidan unga o'tkazishi shart.

138-modda. Aliment to'lovchining ish, o'qish joyi va turar joyi o'zgarganligi haqida xabar qilish majburiyati

Sudning hal qiluv qarori yoki aliment to'lash to'g'risidagi notarial tartibda tasdiqlangan kelishuv bo'yicha aliment ushlab qolishi lozim bo'lgan ish beruvchi (tashkilot ma'muriyati) aliment to'lovchi shaxs bilan mehnat shartnomasi bekor qilinganligi haqida, shuningdek uning yangi ish, o'qish joyi yoki turar joyi unga ma'lum bo'lsa, bu haqda sudning hal qiluv qarori ijro etiladigan joydagi davlat ijrochisiga yoki aliment oluvchi shaxsga uch kun muddat ichida xabar berishi shart.

(138-moddaning birinchi qismi O'zbekiston Respublikasining 2017-yil 16-oktabrdagi O'RQ-448-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2017-y.)

Aliment to'lashi shart bo'lgan shaxs ushbu moddaning birinchi qismida ko'rsatilgan muddatda o'z ish, o'qish joyi yoki turar joyi o'zgarganligi haqida, shuningdek qo'shimcha ish haqi yoki boshqa daromadi to'g'risida davlat ijrochisini hamda aliment oluvchi shaxsni xabardor qilishi shart.

(138-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2017-yil 16-oktabrdagi O‘RQ-448-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 2017-y.)

Ushbu moddaning birinchi va ikkinchi qismlarida ko‘rsatilgan ma’lumotlarni belgilangan muddatda uzrsiz sabablarga ko‘ra xabar qilmagan taqdirda, aybdor mansabdor shaxs va aliment to‘lovchi shaxs qonunda belgilangan tartibda javobgarlikka tortiladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksning 198²-moddasi, O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 232-moddasi.

139-modda. Aliment qarzini undirish

Aliment qarzi aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning ish haqi va (yoki) boshqa daromadidan undiriladi. Ish haqi va (yoki) boshqa daromad yetarli bo‘lmaganda, aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning banklar va boshqa kredit tashkilotlaridagi hisobvaraqlarida turgan pul mablag‘idan, tijorat va tijoratchi bo‘lmagan tashkilotlarga shartnoma asosida o‘tkazilgan pul mablag‘idan undiriladi, mulk huquqining o‘tishiga olib keluvchi shartnomalar bundan mustasno. Bu mablag‘ yetarli bo‘lmaganda undirish aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning qonun bo‘yicha undirish qaratilishi mumkin bo‘lgan har qanday mol-mulkiga qaratiladi.

Undirish aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning hisobvaraqlaridagi pul mablag‘iga va uning boshqa mol-mulkiga qonun hujjatlarida belgilangan tartibda qaratiladi.

Qarang: O‘zbekiston Respublikasi “Sud hujjatlari va boshqa organlar hujjatlarini ijro etish to‘g‘risida”gi Qonunining 5-bobi (“Undiruvni qarzdorning mol-mulkiga qaratish”).

Aliment to‘lash to‘g‘risidagi notarial tartibda tasdiqlangan kelishuv yoki ijro varaqasi asosida o‘tgan davrdagi aliment qarzi ijro varaqasi yoki aliment to‘lash to‘g‘risidagi kelishuv aliment undirish uchun taqdim qilingunga qadar o‘tgan uch yildan ortiq bo‘lmagan muddat uchun undiriladi.

Alimentlar ijro varaqasi yoki aliment to‘lash to‘g‘risidagi notarial tartibda tasdiqlangan kelishuv bo‘yicha aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning aybi bilan undirilmagan bo‘lsa, alimentlar ushbu moddaning uchinchi qismida ko‘rsatilgan uch yillik muddatdan qat’i nazar, o‘tgan barcha vaqt uchun undiriladi.

140-modda. Aliment qarzining miqdorini belgilash

Aliment qarzining miqdori davlat ijrochisi tomonidan sudning hal qiluv qarori yoki aliment to‘lash to‘g‘risidagi notarial tartibda tasdiqlangan kelishuvda belgilangan aliment miqdoridan kelib chiqqan holda aniqlanadi.

(140-moddaning birinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2017-yil 16-oktabrdagi O‘RQ-448-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 2017-y.)

Ushbu Kodeksning 99-moddasiga asosan voyaga yetmagan bolalarga to‘lanadigan aliment qarzining miqdori aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning ish haqi va (yoki) boshqa daromadi miqdoridan kelib chiqqan holda aliment undirilmagan vaqt uchun hisoblab chiqiladi. Agar aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxs shu davrda ishlamagan bo‘lsa yoki uning ish haqi va (yoki)

daromadini tasdiqlovchi hujjatlar taqdim qilinmagan bo'lsa, aliment qarzi undirilayotgan vaqtda aliment O'zbekiston Respublikasidagi o'rtacha oylik ish haqi miqdori bo'yicha hisoblab chiqiladi. Agar qarzni bunday belgilash taraflardan birining manfaatlariga jiddiy putur yetkazsa, manfaatlariga putur yetkazilgan taraf sudga murojaat qilishga haqlidir. Sud taraflarning moddiy va oilaviy ahvolini va boshqa e'tiborga loyiq holatlarni inobatga olib, qarzning pul bilan to'lanadigan qat'iy summasini belgilashi mumkin.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2009-yil 10-apreldagi 7-sonli "Sud hujjatlarini bajarishdan bo'yin tovlash va ularning ijro etilishiga to'sqinlik qilish uchun jinoiy javobgarlikka doir qonunlarni qo'llashning ayrim masalalari to'g'risida"gi qarori [16-band](#).

141-modda. Aliment qarzini to'lashdan ozod qilish

Taraflar o'rtasidagi kelishuvga muvofiq aliment qarzini to'lashdan ozod qilish yoki uni kamaytirishga taraflarning o'zaro roziligi bo'lgandagina yo'l qo'yiladi, voyaga yetmagan bolalarga aliment to'lanadigan hollar bundan mustasno.

Agar sud aliment to'lashi shart bo'lgan shaxs kasalligi yoki boshqa uzrli sabablarga ko'ra aliment to'lamaganligini aniqlasa hamda uning moddiy va oilaviy ahvoli yig'ilgan aliment qarzni to'lashga imkon bermaydi deb topsa, aliment to'lovchining da'vosiga binoan uni aliment qarzlarini to'lashdan to'la yoki qisman ozod etishga haqlidir.

142-modda. Alimentni o'z vaqtida to'lamaganlik uchun javobgarlik

Aliment to'lash to'g'risidagi kelishuvga muvofiq aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning aybi bilan qarz vujudga kelgan bo'lsa, aybdor shaxs ushbu kelishuvda belgilangan tartibda javobgar bo'ladi.

Sudning hal qiluv qaroriga ko'ra aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsning aybi bilan qarz vujudga kelgan bo'lsa, aybdor shaxs kechiktirilgan har bir kun uchun to'lanmay qolgan aliment summasining o'ndan bir foizi miqdorida aliment oluvchiga neustoyka to'laydi.

Aliment oluvchi aliment o'z vaqtida to'lanmaganligida aybdor aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsdan aliment to'lash majburiyatlarini o'z vaqtida bajarmaganlik oqibatida yetkazilgan barcha zararlarning neustoyka bilan qoplanmagan qismini undirishga ham haqlidir.

143-modda. Alimentni hisobga o'tkazishga va qaytarib olishga yo'l qo'yilmasligi

Aliment qarshi qo'yilgan boshqa talablar bilan hisobga o'tkazilishi mumkin emas.

Alimentni qaytarib olishga yo'l qo'yilmaydi, quyidagi hollar bundan mustasno:

aliment oluvchi tomonidan yolg'on ma'lumotlar berish yoki qalbaki hujjatlar taqdim etish oqibatida aliment undirish to'g'risida chiqarilgan sudning hal qiluv qarori bekor qilinganda;

aliment oluvchi tomonidan aldash, qo'rqitish yoki zo'rlik ta'siri ostida tuzilgan aliment to'lash to'g'risidagi kelishuv haqiqiy emas deb topilganda;

aliment to‘lanishiga asos bo‘lgan sudning hal qiluv qarori, aliment to‘lash to‘g‘risidagi kelishuv yoki ijro varaqasi qalbakiligi fakti sud hukmi bilan aniqlanganda.

Agar ushbu moddaning ikkinchi qismida ko‘rsatilgan harakatlar voyaga yetmagan bolaning yoki voyaga yetgan muomalaga layoqatsiz aliment oluvchining vakili tomonidan sodir etilgan bo‘lsa, aliment qaytarib olinmaydi, to‘langan aliment summalari esa, aliment to‘lashi shart bo‘lgan shaxsning da’vosiga ko‘ra aybdor vakildan undiriladi.

144-modda. Alimentni indeksatsiya qilish

Sudning hal qiluv qaroriga asosan pul bilan to‘lanadigan qat’iy summada undirilayotgan alimentlarni indeksatsiya qilish alimentlar ushlab qolinayotgan joyda qonun hujjatlari bilan belgilangan mehnatga haq to‘lashning eng kam miqdoriga mutanosib ravishda amalga oshiriladi.

(144-moddaning birinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 3-dekabrdagi O‘RQ-586-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 04.12.2019-y., 03/19/586/4106-son)

Indeksatsiya qilish maqsadida alimentning miqdori sud tomonidan qonun hujjatlarida belgilangan mehnatga haq to‘lash eng kam miqdorining muayyan qismiga mos ravishda pul bilan to‘lanadigan qat’iy summada belgilanadi.

(144-moddaning ikkinchi qismi O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 3-dekabrdagi O‘RQ-586-sonli Qonuni tahririda — Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 04.12.2019-y., 03/19/586/4106-son)

145-modda. Aliment to'lashi shart bo'lgan shaxs chet davlatga ketayotganida aliment to'lanishi

Aliment to'lashi shart bo'lgan shaxs doimiy yashash uchun yoki uch oydan ortiq muddatga chet davlatga ketayotganida qonunga muvofiq o'zi ta'minot berishi lozim bo'lgan aliment oluvchilar bilan ushbu Kodeksning [130—134-moddalariga](#) asosan aliment to'lash to'g'risida kelishuv tuzishi shart.

Aliment to'lash to'g'risida kelishuvga erishilmagan taqdirda manfaatdor shaxs aliment miqdorining pul bilan to'lanadigan qat'iy summada belgilanishi va alimentni bir yo'la to'lash to'g'risida yoki aliment evaziga muayyan mol-mulkni berish yoxud alimentni boshqa usulda to'lash to'g'risidagi talab bilan sudga murojaat qilishga haqli.

Voyaga yetmagan bolalar ta'minoti uchun alimentlar oldindan to'langan yoki aliment to'lash majburiyatini ta'minlash uchun garov shartnomasi tuzilgan bo'lsa, shaxs aliment to'lash to'g'risida kelishuv tuzish majburiyatidan ozod etiladi.

Alimentlarni oldindan to'lash, shuningdek aliment to'lash majburiyatini ta'minlash bo'yicha garov shartnomasini tuzish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi.

(145-modda O'zbekiston Respublikasining 2018-yil 9-yanvardagi O'RQ-459-sonli [Qonuniga](#) asosan uchinchi va to'rtinchi qismlar bilan to'ldirilgan — Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 10.01.2018-y., 03/18/459/0536-son)

146-modda. Aliment miqdorini o'zgartirish yoki aliment to'lashdan ozod qilish

Aliment miqdori sud tartibida belgilanganidan keyin taraflardan birining moddiy yoki oilaviy ahvoli o'zgarsa, sud

ulardan har birining talabiga ko'ra alimentning belgilangan miqdorini o'zgartirishga yoki aliment to'lashi shart bo'lgan shaxsni aliment to'lashdan ozod qilishga haqli. Aliment miqdorini o'zgartirishda yoki uni to'lashdan ozod qilishda sud taraflarning e'tiborga loyiq boshqa manfaatlarini hisobga olishga haqli.

147-modda. Aliment majburiyatlarining tugatilishi

Aliment to'lash to'g'risidagi kelishuvda belgilangan aliment majburiyatlari taraflardan birining o'limi, mazkur kelishuv muddatining o'tishi yoki unda nazarda tutilgan boshqa asoslarga ko'ra tugaydi.

Sud tartibida undiriladigan aliment to'lash:

bola voyaga yetganda yoki voyaga yetmasdan turib to'la muomala layoqatiga ega bo'lganda;

foydasiga aliment undirilayotgan bola farzandlikka olinganda;

sud aliment oluvchining mehnatga layoqati tiklangan yoki uni yordamga muhtoj bo'lmay qolgan deb topganda;

mehnatga layoqatsiz, yordamga muhtoj aliment oluvchi sobiq er yoki xotin yangi nikohga kirganda;

aliment oluvchi yoki aliment to'lashi shart bo'lgan shaxs vafot etganda tugatiladi.

Qarang: O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2013-yil 11-dekabrdagi 21-sonli "Sudlar tomonidan farzandlikka olish haqidagi ishlar bo'yicha qonunchilikni qo'llash amaliyoti to'g'risida"gi qarorining [22-bandi](#).

